

Herkomst onbekend

Over illegale kap en de Nederlandse houtmarkt

In opdracht van het
Wereld Natuur Fonds

September 2000

Herkomst onbekend

Over illegale kap en de Nederlandse houtmarkt

In opdracht van het Wereld Natuur Fonds

September 2000

AIDEnvironment

Donker Curtiusstraat 7-523
1051 JL Amsterdam
Tel. 020 – 68 68 111
Fax: 020 – 68 66 251
Email: info@aidenvironment.org
Website: www.aidenvironment.org

Samenvatting

- RTR 1991 In 1991 werd het Regeringsstandpunt Tropisch Regenwoud (RTR) door de Nederlandse Regering aangenomen. Daarin nam de Nederlandse Regering zich voor te bevorderen dat houtimporteurs en leveranciers op vrijwillige basis aannemelijk maken dat het door hen te leveren hout afkomstig is uit gebieden met een duurzaam bosbeheer. Vanaf 1995, zo mogelijk eerder, zou de invoer van hout uitsluitend uit duurzaam beheerde bossen afkomstig zijn.
- 99% niet gecertificeerd In 1999 was nog altijd 99% van het door Nederlandse importeurs ingevoerde hout niet gecertificeerd, en dus niet aantoonbaar duurzaam geproduceerd. Van dit hout is een significant volume 1,7 miljoen kubieke meter (rhe.) in 1999 afkomstig uit vijf landen waar op grote schaal illegaal hout wordt gekapt en verhandeld.
- Herkomst onbekend Het is twijfelachtig of Nederlandse bedrijven uitsluitend hout uit legale bronnen betrekken: zelfs bij de houthandel is de uiteindelijke herkomst van het ingevoerde hout, op het niveau van het bos, veelal onbekend. De overheid en de consument hebben geen toegang tot informatie waaruit blijkt uit welke gebieden en van welke producenten het door Nederland ingevoerde hout precies afkomstig is.
- Niettemin krijgen consumenten en beleidsmakers nog vaak van houtbedrijven te horen dat bepaalde partijen hout uit goed beheerde bossen afkomstig zouden zijn, zonder dat deze claim aannemelijk gemaakt wordt door middel van een certificaat.
- Gebrekkige voortgang houthandel Moderne bedrijfsvoering is transparant en de basis voor duurzaamheid. Milieurapportage en transparantie zijn volop in ontwikkeling. Een aantal Nederlandse houtbedrijven zet dan ook zich actief in voor houtcertificering. De invoer van gecertificeerd hout neemt steeds verder toe.
- Grosso modo wordt de houthandel echter gekenmerkt door een weinig transparante en passieve houding: er wordt niet of nauwelijks geïnvesteerd in het onder duurzaam beheer brengen van bossen. Er valt een trend te bespeuren dat de houtinkoop juist wordt verlegd van gebieden waar duurzaam bosbeheer wordt bevorderd naar gebieden waar dat nog niet het geval is.

Illegaal hout	Nederlandse bedrijven importeren de laatste jaren steeds méér hout in uit landen waar op grote schaal illegaal hout wordt gekapt en verhandeld:
Indonesië: 70% illegaal	In 1999 importeerden Nederlandse bedrijven 165.000 kubieke meter (m ³ rhe.) hout (direct) uit Indonesië. Volgens het Indonesisch Ministerie van Bosbouw is minstens 70% van de houtkap illegaal. Een belangrijk deel van de houtproductie is afkomstig uit bossen die voor expansie van exportgerichte landbouw volledig worden ontbost (zogenaamd <i>conversiehout</i>). De lokale bevolking verzet zich openlijk tegen de activiteiten van houtkapbedrijven in hun traditioneel leefgebied. Een bosgebied van 10 miljoen hectare (2,5 keer Nederland!) was eerder dit jaar door protesten niet langer voor de houtkapbedrijven toegankelijk. Ondanks de talrijke conflicten en destructieve illegale kap neemt Nederlandse invoer van Indonesisch hardhout de laatste jaren weer toe.
Maleisië: minstens 30% illegaal	In 1999 importeerden Nederlandse bedrijven 418.000 m ³ rhe. hout (direct) uit Maleisië. De Keurhout-proefprojecten leverden naar schatting 90.000 m ³ rhe. aan de Nederlandse markt. Het gaat echter om zogenaamd Verklaringen-hout dat niet aantoonbaar duurzaam werd geproduceerd. De Nederlandse vakliteratuur suggereert dat Maleisisch hardhout zeer wel (illegaal) in Indonesië gekapt kan zijn. De invoer van hardhout uit Maleisië neemt de laatste jaren weer toe.
Cambodja: ruim 90% illegaal	In 1999 importeerde Nederland naar schatting 460.000 stuks (tuin)meubelen uit Vietnam, Thailand en Cambodja. Het is waarschijnlijk dat het hout dat in deze meubelen is verwerkt, afkomstig is van illegaal gekapt of illegaal verhandeld hout uit Cambodja. Dankzij acties van de milieubeweging nam de aanvoer van FSC-tuinmeubelen toe.
Brazilië: 80% illegaal	In 1999 importeerde Nederland 92.000 m ³ rhe. tropisch hout uit Brazilië. Volgens het Braziliaans Ministerie van Milieu is 80% van de houtkap in de Braziliaanse Amazone illegaal. Van het door Nederland ingevoerde volume Amazone hout kwam 14% uit aantoonbaar duurzaam beheerd bos (FSC-gecertificeerd bos).
Rusland: 30-60% illegaal	In 1999 importeerde Nederland 684.000 m ³ rhe. hout uit de voormalige USSR. Van het hout uit Rusland is minstens 30 tot 60% niet traceerbaar en/of aan corruptie gerelateerd. De laatste

jaren is de invoer van Siberisch lariks is sterk in opkomst in Nederland.

Kameroen: 25-90% illegaal

In 1999 importeerde Nederland 153.000 m³ r.e. hout uit Kameroen. In 1997 werden in Kameroen nieuwe kapconcessies vergeven. Slechts een kwart daarvan voldeed aan de nieuwe bosbouwwet van Kameroen. Lokale en buitenlandse houtkapmaatschappijen maken zich in Kameroen op grote schaal aan illegale praktijken schuldig. De laatste jaren neemt de Nederlandse invoer van hout uit Kameroen weer toe.

Aanslag op natuur, mensen, economie, Good Governance en gecertificeerd hout

Door illegale houtkap en -handel worden jaarlijks miljoenen hectaren tropisch regenwoud en boreaal oerbos aangetast. Het veroorzaakt conflicten tussen lokale gemeenschappen en houtbedrijven met soms geweld tot gevolg. De inspanningen van bedrijven en overheden die trachten duurzaam bosbeheer door te voeren (*Good Governance*) worden volledig ondermijnd. Door illegale kap wordt hout te goedkoop op de markt gebracht, waardoor de introductie van gecertificeerd hout op de Nederlandse markt gehinderd wordt.

Nederland: 10-20% illegaal hout

Als wordt verondersteld dat in 1999 tussen 40% en 75% van het hout uit Indonesië, Maleisië, Brazilië, Rusland en Kameroen illegaal werd geproduceerd of werd verhandeld, dan zou 10 tot 20% van de totale niet-gecertificeerde Nederlandse import van rondhout, zaaghout en triplex van illegale herkomst zijn.

Nederland heeft geen regelgeving die er op gericht is de invoer van illegaal gekapt en verhandeld hout te beëindigen. Dergelijk hout kan zondermeer worden ingevoerd en wordt in feite aan de Nederlandse grens witgewassen . Zo houdt Nederland de markt voor illegaal hout in stand.

Beleid importerende landen noodzakelijk

Houtimporterende landen zoals Nederland kunnen zich niet onttrekken aan deze problematiek met het argument dat illegale kap alleen een probleem is van de producentenlanden. Ook maatregelen in importlanden zijn noodzakelijk. De G8 en de Engelse overheid hebben hierover recentelijk heldere uitspraken gedaan.

De Nederlandse Regering is al jaren geleden met de houthandel overeen gekomen vanaf 1995 - en zo mogelijk eerder - de Nederlandse houtinvoer uitsluitend van duurzaam beheerde bossen te betrekken. Deze doelstelling bleek echter te

ambitieuus en het zal ook nu nog enige tijd duren voordat het doel behaald wordt. Tussentijdse maatregelen zijn daarom noodzakelijk.

Aanbevelingen

Zolang het overgrote deel van de ingevoerde hout- en houtproducten niet uit gecertificeerde bossen afkomstig is, wordt voorgesteld:

1. Dat importeurs de bron van hout en papier tot op het niveau van het bos onderzoeken en jaarlijks extern geverifieerde lijsten publiceren van de herkomst van het ingevoerde hout en papier. Aan de hand van de uitkomsten kunnen overheidsinstellingen en NGOs in Nederland en de productielanden de importeurs concreet adviseren over bij eventuele problemen of kansen voor duurzaam bosbeheer.
2. Dat de Nederlandse Regering de aanbevelingen van de World Commission on Forests and Sustainable Development (WCFSD) aangaande illegale houtkap uitvoert, waaronder:
 - Het voorschrijven van gedragscodes voor houtbedrijven die consistent zijn met de natuurbeschermingsdoelen, duurzaamheid, equity en transparantie.
 - Het instellen van boetes voor het niet naleven van de vastgestelde standaarden.
3. Dat de Nederlandse Regering de Ontwerp Resolutie voor Consumentenbescherming van de Verenigde Naties uitvoering geeft op het gebied van hout en houtproducten. De Resolutie stelt dat overheden dienen aan te moedigen dat consumenten toegang hebben tot informatie die hen in staat stelt goed geïnformeerde keuzes voor producten te maken. Dit wordt vormgegeven door:
 - Hout waarvan de herkomst en duurzame productie door onafhankelijke derden is vastgesteld met een groen label aan de consument aan te bieden.
 - Hout waarvan de herkomst en productiewijze niet onomstotelijk werd vastgesteld van een rood label te voorzien.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	i
Begrippen.....	vi
1. Inleiding.....	1
2. Nederlandse houtimport: herkomst onbekend.....	3
3. Illegale houtkap en - handel.....	5
4. Case studies.....	7
4.1 Indonesië.....	7
4.2 Maleisië.....	10
4.3 Cambodja.....	13
4.4 Brazilië.....	15
4.5 Rusland.....	16
4.6 Kameroen.....	18
5. Maatregelen.....	22
5.1 WCFSD.....	22
5.2 De G8.....	22
5.3 Engeland.....	23
5.4 Zwitserland.....	23
5.5 Nederland?.....	23
Literatuur.....	27
Eindnoten.....	32

Begrippenlijst

APHI	Indonesische Associatie van Houtconcessionarissen
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CIFOR	Centre for International Forestry Research
CITES	Convention on International Trade in Endangered Species
CoC	Chain of Custody
EU	Europese Unie
FAO	Food and Agriculture Organisation
FSC	Forest Stewardship Council
FSC-hout	Hout geproduceerd in bossen die volgens de Principes en Criteria van het FSC worden beheerd.
Ha.	Hectare (10.000 vierkante meter)
ITHO	Internationale Tropische Hout Organisatie
NGO	Non Governmental Organisation
MINEF	Ministerie van Milieu en Bossen (Kameroen)
Rhe.	Rondhout equivalent: de gemiddelde hoeveelheid rondhout (zonder schors) die nodig is om een bepaald volume houtproduct te vervaardigen.
RTR	Regeringsstandpunt Tropisch Regenwoud
SBH	Stichting Bos en Hout
Verklaring hout	Hout, afkomstig uit de proefprojecten in Maleisië en waarvoor door Stichting Keurhout een Verklaring wordt afgegeven. Dit hout is niet gecertificeerd.
WCFS	World Commission on Forests and Sustainable Development

1 Inleiding

Aanleiding

Uit recent onderzoek en beleidsuitspraken van ondermeer de World Commission on Forests and Sustainable Development (WCFSD), de G8 en nationale overheden, blijkt dat illegale houtkap en –handel wereldwijd een groot probleem is. In dit rapport wordt een overzicht gegeven van deze problematiek, mede in relatie tot de Nederlandse houtmarkt.

Bosbouwwetgeving

In de houtproducerende landen zijn bosbouwwetten opgesteld die een minimale basis geven voor verantwoord bosbeheer, duurzame economische ontwikkeling en “Good Governance”. De bosbouwwetgeving is in vele landen nog een erg smalle basis voor werkelijk duurzaam bosbeheer, maar volgens recent onderzoek in opdracht van de Internationale Tropisch Hout Organisatie (ITHO) is er op dit terrein de laatste 10 jaar voortuitgang geboekt.

De vraag is of houtbedrijven zich aanpassen aan deze situatie. Waar volledige certificering van duurzaam bosbeheer en de houthandelsketen nog geen haalbare kaart is, mag minimaal van houtbedrijven en handelaren worden verwacht dat de houtproductie en –handel aan alle regels en wetten voldoet.

Het Nederlandse Regeringsstandpunt Tropisch Regenwoud (RTR) van 1991 schonk nog geen aandacht aan de problematiek van de illegale houtkap en houthandel. In 1992 werd het rapport “Illegal Tropical Timber Trade: Asia-Pacific” werd door Traffic uitgegeven. Het rapport concludeerde:

“Zolang illegale activiteiten in de bosbouwsector doorgaan zal het onmogelijk zijn duurzaam bosbeheer te garanderen”.¹

Veldonderzoek

De laatste jaren is nader onderzoek verricht naar illegale houtkap, in een aantal landen waaruit de Nederlandse markt hout betreft. Veel van het onderzoek wordt verricht door veldwerkers van Greenpeace, World Wide Fund for Nature (WWF), Taiga Rescue Network, Friends of the Earth, Conservation International, Environmental Investigation Agency, Global Witness en tal van lokale natuur- en milieuorganisaties. Het onderzoek wordt vaak onder uiterst moeilijke en levensgevaarlijke omstandigheden uitgevoerd.

Natuur- en milieuorganisaties hebben in diverse landen veel gegevens verzameld op het lokale (regionale) niveau. Schattingen van het aandeel illegale kap in de totale houtkap zijn veelal afkomstig van officiële instellingen, zoals de nationale bosbouwministeries en onderzoeksprojecten die in samenwerking met de overheid worden uitgevoerd. Ook laten sommige vertegenwoordigers van de houtsector zich vaker uit over de omvang van de problematiek van illegale kap.

Rol van NGOs onderkend

Overheden, donoren en internationale organisaties beginnen de ernst van de problematiek van illegale houtkap te onderkennen. Bij het onderzoek, controle en het formuleren van beleidsmaatregelen wordt veelal op vruchtbare wijze samengewerkt met de NGOs.

2 Nederlandse houtimport: herkomst onbekend

Nederland: grote houtimporteur	Nederland is een zeer belangrijke importeur van hout en houtproducten. In waarde uitgedrukt was ons land in 1995 na de USA, Japan, Duitsland, Italië, Frankrijk en Engeland de grootste houtimporteur in de wereld. ²
Statistieken schieten tekort	<p>De invoerstatistieken van het CBS geven alleen inzicht in welke landen hout naar Nederland hebben geëxporteerd. Het land van export is echter lang niet altijd ook de houtproducent. Hout dat uit de ons omringende landen wordt ingevoerd hoeft niet uit Europese bossen afkomstig te zijn: Nederland importeert bijvoorbeeld behoorlijke volumes Afrikaans tropisch hout uit België en Frankrijk. "Fins" en "Zweeds" hout kan in werkelijkheid uit Russische oerbossen afkomstig zijn.³</p> <p>Bovendien geven invoerstatistieken geen enkel inzicht in de herkomst van het hout binnen het productieland. Indonesisch of Canadees hout kan uit honderden verschillende bosgebieden afkomstig zijn.</p>
Herkomst onbekend	<p>In 1999 was nog slechts 1% van het ingevoerde hout afkomstig uit aantoonbaar duurzaam beheerde bossen.⁴ Dit betekent dat het bosbeheer door derde partijen onderzocht en verantwoord is bevonden. De herkomst van dit hout is op het niveau van het bos bekend (soms zelfs op het niveau van individuele bomen!). Dergelijk hout kan zondermeer van een groen label worden voorzien.</p> <p>Omdat nog slechts 1% van het ingevoerde hout uit aantoonbaar duurzaam beheerde bossen wordt betrokken, is van 99% de herkomst én de productiewijze onbekend. Dit wil zeggen: deze informatie is niet beschikbaar voor de Nederlandse overheid en het publiek. Houtbedrijven weten uiteraard wel van welke bedrijven zij het hout hebben ingekocht, maar kennen de uiteindelijke herkomst van het hout veelal ook niet. Het is duidelijk dat het RTR niet kan worden uitgevoerd als de herkomst van het in te voeren hout onbekend blijft.</p>
Valse claims	Niettemin krijgen houtgebruikers en beleidsmakers nog vaak te horen dat een bepaalde partij hout uit een land met verantwoord bosbeheer afkomstig zou zijn, of dat 'er aan

certificering wordt gewerkt', zonder dat dergelijke claims met een betrouwbaar certificaat hardgemaakt (kunnen) worden.

De situatie op landenniveau

Omdat op het meeste hout een certificaat ontbreekt en gegevens over de herkomst van het ingevoerde hout op het niveau van de producent niet voorhanden zijn, worden de overheid en de consument gedwongen zich bij de beleidsvorming en de aanschaf van hout te laten leiden over wat er op landenniveau bekend is over het bosbeheer. Dit rapport gaat in op slechts één aspect van duurzaam beheer, namelijk de (il)legaliteit van de houtproductie en -handel.

3 Illegale houtkap en -handel

Bedrijfscontrole moeilijk	Houtkap vindt veelal plaats in de meest afgelegen delen van de wereld. In werkelijkheid overzien maar weinig mensen wat er daadwerkelijk in het bos gebeurt. Ook tussen het bos en de exporthaven vinden tal van handelingen plaats waarop weinig toezicht is. Controle op de gang van zaken in het bos is zeer moeilijk, zeker in sommige tropische landen waar één overheidscontroleur de activiteiten van honderden bedrijven in een omvangrijk gebied, soms zo groot als een klein land, moet overzien. De controleurs hebben zelden toegang tot behoorlijk transport, beveiliging en recente (satelliet)kaarten.
Miljoenen hectares per jaar illegaal gekapt	Harde cijfers over het oppervlak bos dat illegaal wordt gekapt zijn uiteraard schaars. Vast staat echter wel dat eerdere schattingen van de Wereld Bank in het begin van de jaren negentig - 500.000 hectare per jaar – sterk verouderd zijn. ⁵ Het totaal van de schattingen die voor diverse landen elders in dit rapport worden aangehaald, suggereren eerder dat door illegale kap en houthandel jaarlijks miljoenen hectares bos worden aangetast (Indonesië 800.000 hectare; Brazilië 600,000 - 800,000 ha etc.).
Illegale praktijken in het bos	Houtkap kan op verschillende manieren als illegaal worden bestempeld. In alle hieronder genoemde gevallen gaat illegale kap ten koste van de natuur, de mensen die voor hun levensbehoefte van deze bossen afhankelijk zijn en overheidsinkomsten. Omdat meer en goedkoper hout op de markt beschikbaar komt, heeft de houthandel op de korte termijn voordeel bij illegale kap.

Vormen van illegale activiteiten in het bos:

1. Er wordt meer hout gekapt dan is toegestaan;
2. Beschermde boomsoorten worden geëxploiteerd;
3. Houtkap buiten het eigen concessiegebied;
4. Houtkap in natuurreservaten en andere beschermde gebieden zoals indianenreservaten;
5. Kap van boomsoorten beneden of boven de vastgestelde maat;
6. Zonder geldige vergunning kappen.

Slechts een klein deel van de illegale activiteiten is het gevolg van technische incompetentie. Het merendeel van de genoemde activiteiten heeft als doel meer hout, of meer waardevol hout, te produceren dan wettelijk is toegestaan.

Als enige tijd grote partijen illegaal hout worden aangeboden ondervindt de handel uiteindelijk toch nadeel. Zo veroorzaakt de recente overvloed van (illegaal geproduceerd) Indonesisch merantitriplex op de wereldmarkt een dal in de prijzen voor het tropische plaatmateriaal (zie ook par. 4.1).

Illegale houthandelspraktijken

Naast illegale houtkap in de bossen zelf, is het houttransport en de handel in hout gevoelig voor onwettelijke transacties.

Vormen van illegale activiteiten tijdens houttransport en handel:

1. Handel in hout waarvan de export aan banden is gelegd (bijvoorbeeld een verbod op export van stammen);
2. Transfer pricing: het opzettelijk verhandelen van houtproducten boven of beneden de werkelijke marktprijs, waarmee onbelaste opbrengsten naar het buitenland worden gesluisd;
3. Incorrecte rapportage van soorten, volumes en waarde van verhandeld hout.

Slechts een klein deel van de illegale activiteiten is het gevolg van technische incompetentie. Het merendeel van de genoemde activiteiten heeft als doel meer hout, of meer waardevol hout, te vervoeren of verhandelen dan wettelijk is toegestaan.

Illegaal hout is uiteraard niet duurzaam geproduceerd. Legale kap en handel staan echter nog niet gelijk met duurzaam geproduceerd: hout dat volgens alle wetten en regels werd gekapt en verhandeld kan alsnog afkomstig zijn van bedreigde boomsoorten, primaire bossen; de kap kan bijdragen aan sociale conflicten of worden verhandeld tegen prijzen onder de werkelijke marktwaarde.

Niet alleen in de tropen

Illegale praktijken worden veelal afgeschilderd als een probleem van ontwikkelingslanden. Dit is, zo stelt de World Commission of Forests and Sustainable Development (WCFSD), misleidend. In 1994 stelde de Europese Unie diverse papierbedrijven in staat van beschuldiging voor corrupte praktijken (vaste prijsafspraken).⁶ Ook in de Verenigde Staten en Canada wordt illegaal gekapt. Autoriteiten van de provincie British Columbia in Canada schatten dat de provincie Can \$ 10-20 miljoen per jaar als gevolg van illegale kap misloopt.⁷

In de volgende hoofdstukken wordt de situatie in Indonesië, Maleisië, Brazilië, Cambodja, Rusland en Kameroen nader onder de loep genomen omdat in deze landen de laatste jaren relatief veel onderzoek naar illegale activiteiten is verricht.

4 Case studies

4.1 Indonesië

Nederlandse invoer neemt toe

In 1999 importeerde Nederland 163.000 kubieke meter (rhe.ⁱ) tropisch hout uit Indonesië, exclusief het Indonesisch hout dat Nederland via andere landen (met name Maleisië en Singapore) importeert. Daarnaast werd een onbekende hoeveelheid teakmeubelen en 42.000 m³ rhe. cellulose uit Indonesië ingevoerd. Ten opzichte van 1998 is de Nederlandse houtinvoer uit Indonesië met 25% gestegen.⁸ Tussen 1997 en 1999 nam de Nederlandse invoer van tropisch triplex (voornamelijk uit Indonesië) met 29% toe.⁹

Nederland importeert vooral meranti en merbau zaaghout en tropisch triplex uit Indonesië. Dit hout wordt veelal in de bouw verwerkt. Verwacht wordt dat Nederlandse importeurs meer bangkirai uit Indonesië zullen importeren in verband met het exportverbod dat in Sabah per 1 augustus 2000 van kracht is gegaan. Bangkirai wordt veel in de tuin en waterbouw toegepast.

De Doe Het Zelf- en tuinbranche importeert sinds 1998 FSC-gecertificeerde tuinmeubelen uit Indonesië. Door de Nederlandse houthandel wordt geen aantoonbaar duurzaam geproduceerd hout in Indonesië ingekocht.

Uit recent onderzoek van het Indonesisch Ministerie van Bosbouw en Plantages en het UK Tropical Forest Management Program blijkt dat in Indonesië op grote schaal illegaal wordt gekapt.¹⁰

70% illegaal gekapt

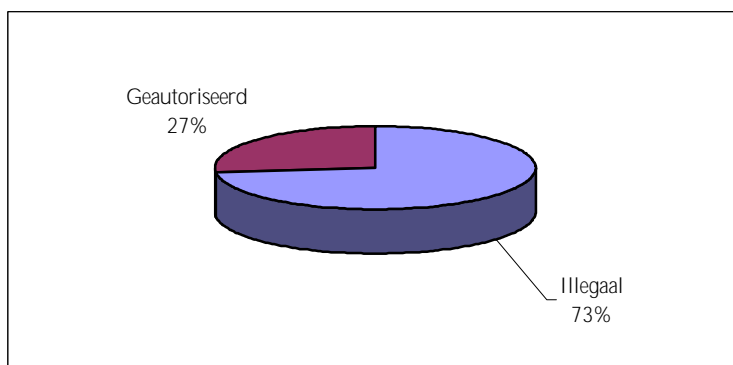
Kosten: US\$ 365 miljoen in 1998

In 1997 werd 50% meer hout en pulp verbruikt dan wat officieel beschikbaar kon zijn op basis van de geautoriseerde houtkap en houtinvoer. Een jaar later bleek de situatie verder uit de hand gelopen: in 1998 was van liefst 57 miljoen kubieke meter hout de herkomst onbekend. Dit komt overeen met ruim 70% van de totale nationale houtproductie! (zie tabel 4.1 en figuur 4.1). De gederfde inkomsten bedroegen US\$ 365 miljoen.¹¹

ⁱ Rhe = rondhout equivalenten.

Binnenlandse houtconsumptie	51,1
Export	48,9
Import	- 21,9
Balans (werkelijke nationale productie)	78,1
Legale productie	21,4
Vershil legale productie en consumptie	56,7

Tabel 4.1 De houtbalans van Indonesië in 1998¹²

Figuur 4.1 Het geschatte aandeel illegaal gekapt hout in de totale houtproductie in Indonesië (1998)

Verslechterde situatie	De situatie in Indonesië is in de loop der jaren ernstig verslechterd. In 1992 werd naar schatting al 300.000 hectare bos in Indonesië illegaal gekapt; in 1997/98 was dit toegenomen tot ruim 800.000 hectare. ¹³ Vrijwel geen van de bosrijke nationale parken in Sumatra, Kalimantan en Sulawesi zijn van illegale houtkap gevrijwaard. ¹⁴
Illegale handel in de praktijk	Beschermde gebieden worden veelal omringd door zagerijen die zonder houtkapvergunning toch volop zaken doen. ¹⁵ Onderzoekers van de Environmental Investigation Agency en Telapak ontdekten dat meranti, bangkirai en ramin ⁱⁱ in alle openheid werden gekapt in het Tanjung Puting (Kalimantan) en Gunung Leuser Nationaal Park (Sumatra). Daardoor wordt het voortbestaan van vele toch al kwetsbare soorten, waaronder de orang-utan, ernstig bedreigd. Zo bevonden zich in juli 1999

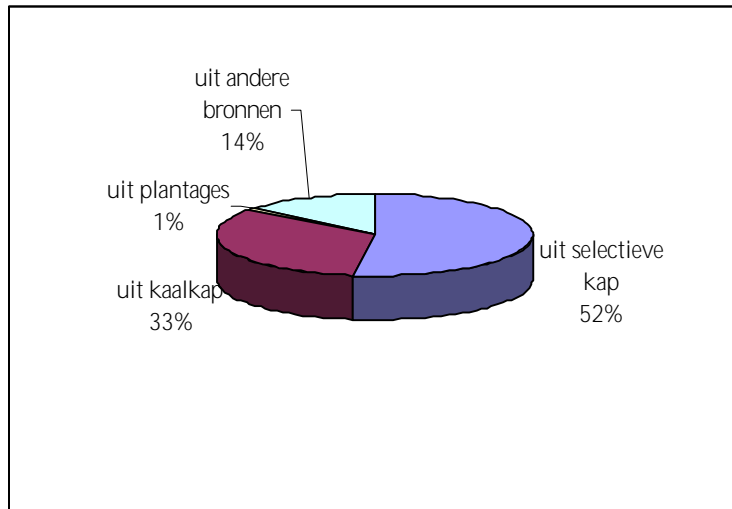
ⁱⁱ In 1992 heeft het Ministerie van LNV voorstellen ingediend om ramin (*Gonostylus spp.*) en merbau (*Intsia spp.*) op de internationale lijst van bedreigde soorten van CITES te plaatsen. De voorstellen werden, mede onder druk van het Ministerie van Economische Zaken en Maleisië, op het laatste moment ingetrokken. Ondertussen zijn nagenoeg alle raminbossen in Centraal Kalimantan uitgeput. Alleen in Tanjung Puting Nationaal Park zijn nog aanzienlijke ramin opstanden te vinden (Susilo: in EIA/Telapak 1999).

in het Kluet moerasbos rond een onderzoeksstation in Gunung Leuser Nationaal Park zo'n 24 'logging camps'.¹⁶ Door zich voor te doen als potentiële klanten ontdekten de onderzoekers van EIA en Telapak hoe de illegale transacties tussen de zagerijen en kopers verlopen:

"Tijdens een eerste bijeenkomst op Tanjung Lingga's hoofdkantoor werd ons verteld dat het bedrijf zowel legale als illegale diensten kon bieden. De illegale aanpak werd aanbevolen, zodat de exportbelasting van 30% ontdoken kon worden. Verder werd geadviseerd de illegale transactie te verdoezelen door een kleine partij hout legaal te exporteren om daarmee de nodige papieren te bemachtigen. Het bedrijf ondervond de minste problemen met de illegale export naar Hong Kong, Taiwan, Singapore en Maleisië" (zie ook 4.2 Maleisië).¹⁷

Verzet van lokale bevolking De situatie in Indonesië is zó ernstig uit de hand gelopen dat de lokale bevolking in Indonesië recentelijk meer dan 50 houtbedrijven blokkeerde en het kappen onmogelijk maakte. De bedrijven bezitten een bosgebied van 10 miljoen hectare (2,5x Nederland). De lokale gemeenschappen verzetten zich tegen deze bedrijven omdat zij in bosgebieden kappen die tot het inheems grondgebied behoren, zonder enige compensatie voor het hout en de aangerichte schade te bieden. De voorzitter van de Associatie van Boseigenaren (APHI) Adiwarsita Adinegoro erkende de scheve verdeling en gaf steun aan het voorstel van de overheid om een deel van de winsten uit de houtkap terug te sluizen naar lokale gemeenschappen.¹⁸

33-40% conversiehout Het Indonesië-UK Tropical Forest Program publiceerde ook gegevens over de herkomst van het hout waarvoor wel vergunningen waren verstrekt (zie figuur 4.2). Uit deze gegevens blijkt dat slechts 1% van de Indonesische houtproductie uit plantages afkomstig is. De helft van de productie is afkomstig uit selectief gekapte bossen. Van dit deel kan met hoge mate van zekerheid worden aangenomen dat het merendeel van de producenten zich niet houdt aan de regels voor bosbeheer en –herstel.¹⁹ Nog altijd eenderde van de houtproductie in Indonesië is afkomstig uit het zogenaamd conversiebos. Uit een nog te publiceren rapport van CIFOR blijkt het aandeel 'conversiehout' toegenomen te zijn tot 40%.²⁰ Conversiehout is hout dat vrijkomt bij de volledige kaalslag van bossen. In Nederland is overeengekomen dat dit hout pertinent niet als 'duurzaam geproduceerd' kan worden beschouwd.

Figuur 4.2 De herkomst van niet-illegaal hout in Indonesië 1997/98.

Dalende triplexprijzen

Eerder dit jaar meldde het Engelse houtvakblad Tropical Timbers dat de wereldmarktprijzen voor triplex door het grote aanbod illegaal Indonesisch hout worden ondermijnd. Volgens het blad wordt het Indonesisch triplex zo goedkoop op de markt gebracht, dat producenten die aan duurzaam bosbeheer zijn geëncmitteerd onmogelijk kunnen concurreren en worden uitgesloten van de internationale markt.²¹

Nederlandse import neemt toe

4.2 Maleisië

In 1999 importeerde Nederland 418.000 kubieke meter rhe. hout uit Maleisië, met name gezaagd dark red meranti, merbau en bangkirai. Meranti wordt vooral in de bouw verwerkt (kozijnen). De Nederlandse invoer van tropisch hout uit Maleisië neemt de laatste jaren weer sterk toe. Ten opzichte van 1998 is de invoer in 1999 bijna verdubbeld.²² In het eerste kwartaal van 2000 steeg de export vanuit West Maleisië naar Nederland met maar liefst 56% ten opzichte van dezelfde periode het jaar daarvoor.²³

Inconsistente handelscijfers

Overigens rapporteerde Maleisië in 1999 20% meer hout naar Nederland te hebben geëxporteerd dan uit de Nederlandse invoercijfers van het CBS naar voren komt. Een verklaring voor dit aanzienlijke verschil (84.000 m³ rhe.) is niet bekend.²⁴

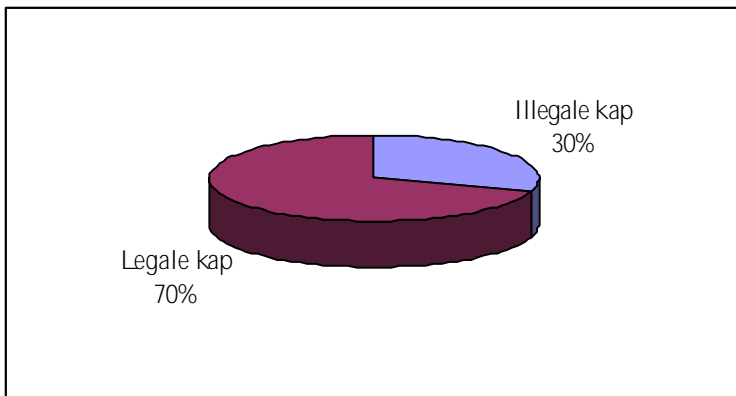
De toenemende import is mogelijk het gevolg van de introductie van de zogenaamde "Keurhout Verklaring" voor hout uit de proefprojecten in Terengganu, Selangor en Pahang. Het gaat hier om hout waarvan de herkomst op deelstaatniveau bekend is. Verklaringen Hout is niet gecertificeerd en niet aantoonbaar duurzaam geproduceerd. Van de totale export van

West Maleisië naar Nederland was naar schatting 27% uit de proefprojecten in West Maleisië afkomstig.²⁵ Het overige hout is voor 58% uit West Maleisië afkomstig, 39% uit Sabah en 4% uit Sarawak. Het hout is niet noodzakelijk ook in deze regio's gekapt. Vermoedelijk is een groot deel van het Maleisisch hout niet uit Maleisië, maar daadwerkelijk uit Indonesië afkomstig (zie par. 4.1).

Bangkirai in de ban

De Oost Maleisische deelstaat Sabah is een belangrijke leverancier van gezaagd meranti en bangkirai aan de Nederlandse markt. Na jarenlange, intensieve exploitatie van deze soort heeft de overheid van Sabah de export van bangkirai per 1 augustus 2000 verboden. Dit betekent dat Nederlandse importeurs voor gezaagd bangkirai vanaf september 2000 zullen moeten uitwijken naar leveranciers in Sarawak of Indonesië (zie ook paragraaf 4.1).

Minstens eenderde van alle houtexporten uit Maleisië zijn volgens het WWF mogelijk afkomstig uit illegale bronnen (zie figuur 4.3). In 1993 werd geschat dat 40% meer hout vanuit Sabah naar Japan werd geëxporteerd dan het volume dat officieel aan de autoriteiten werd gerapporteerd.²⁶

Figuur 4.3 Vermoedde herkomst van Maleisische houtexporten (1993).

Maleisië en Indonesië worden houtimporteurs

Na jarenlange intensieve ontbossing en houtkap is het Maleisisch bos uitgeput geraakt. Dientengevolge daalt de houtproductie in eigen bos daardoor sterk. Als het bosbeheer daadwerkelijk onder duurzaam niveau wordt gebracht, zal de productie verder (moeten) dalen. Omdat de in het verleden opgebouwde (over)capaciteit van de houtverwerkende industrie niet wordt afgebouwd, ontstaan er steeds grotere houttekorten. De FAO verwacht dat Maleisië over niet al te lange tijd een netto-importeur van hout zal zijn.²⁷

In de jaren negentig hebben Maleisische bedrijven houtkapconcessies verworven in naar schatting 5 – 10 miljoen hectare, veelal primair tropisch, bos in Azië, Afrika en Latijns Amerika. De productie wordt veelal direct naar de Japanse, Chinese of Europese markt verscheept.²⁸ Om het houttekort in eigen land op te vangen, importeren Maleisische bedrijven daarom in toenemende mate hout uit Indonesië. FAO verwacht ook dat Indonesië een netto houtimporteur zal worden²⁹

Houtsmokkel

Tussen Indonesië en Maleisië bestaat al jarenlang een ‘informele’ houthandel. Dit blijkt bijvoorbeeld uit export- en importstatistieken. Zo rapporteerde Indonesië aan de FAO dat in 1997 slechts 38 m³ stammen naar Maleisië werden geëxporteerd, terwijl Maleisië rapporteerde 147.458 m³ te hebben ingevoerd uit Indonesië.³⁰ In werkelijkheid wordt véél meer hout vanuit Indonesië naar Maleisië getransporteerd.

Volgens de Indonesische Minister van Bosbouw, Suripto, wordt al tien jaar lang illegaal gekapt in Oost Kalimantan (Indonesisch Borneo), waarna het hout over de grens naar Sabah (Maleisië) wordt gesmokkeld. Het volume dat met de illegale handel gemoeid gaat, wordt geschat op 80.000 tot 100.000 kubieke meters, met een waarde van US\$ 8-10 miljoen *per maand!*³¹ De illegale houthandel wordt met name gedreven door de enorme vraag naar stammen in Sabah, waar het eigen oerbos zo goed als uitgeput is.³²

Lokale milieuorganisaties melden ook dat op het grensgebied van West Kalimantan en Sarawak op grote schaal hout wordt gesmokkeld. De politie in Sarawak heeft onlangs publiekelijk toegegeven dat de smokkel is toegenomen langs het “lange en hopeloos poreuze grensgebied met Kalimantan”.³³

Komt Maleisisch hout wel uit Maleisië?

Gegeven de toenemende houtexport en houtsmokkel van Indonesië en andere Aziatische landen (zoals Cambodja, zie par. 4.3) naar Maleisië, is het ondertussen zéér de vraag of Nederlandse houtimporteurs die hout bij Maleisische leveranciers bestellen, daadwerkelijk wel Maleisisch hout krijgen aangeleverd. De uitspraken in het vakblad Houtwereld laten weinig aan de verbeelding over:

Directeur Lee Leh Yew van BorTim: "Maleisië is strenger geworden met het uitgeven van kapconcessies. Uit Sabah komt momenteel weinig hout, maar in Peninsular Maleisië hebben we nog wel voorraden, zeker van meranti. En anders importeren we extra stammen uit Indonesië" (HW 17 februari 2000).

"Toch werken de meeste exporteurs rondom en in de hoofdstad Kuala Lumpur grotendeels op Indonesisch meranti. Als dat plotseling wegvalt, dan is dat een gevoelige tegenslag." (HW 30 maart 2000)

"Zeer recentelijk voerde de Malaysian Timber Council 3000 ton dark red merantistammen aan vanuit buurland Indonesië (.). Het rondhout zou ingevoerd zijn uit Sulawesi" (HW 30 maart 2000)

"Ze (de houtexporteurs) kunnen hun kans schoon zien en het rondhout laten opzagen in zeer dure Nederlandse maten en doen voorkomen dat het Maleisisch hout is" (HW 30 maart 2000)

"Ondanks de huidige slappe vraag naar meranti en merbau is het aanbod vanuit Maleisië nog altijd zeer belabberd en zijn de prijzen uitermate vast. Zou er nog wel voldoende hout zijn? , vraag je je dan af. Temeer daar een groot aantal exporteurs Indonesisch hout in het verkoop pakket heeft" (HW 11 mei 2000)

4.3 Cambodja

Tuinmeubelen

In 1999 importeerde Nederland 460.000 stuks (tuin)meubelen uit Cambodja, Vietnam en Thailand. Deze meubelen zijn veelal van de houtsoort nyatoh vervaardigd. Na acties van Milieudefensie in 1999 gericht tegen Nederlandse bedrijven die Vietnamese tuinmeubelen verkochten nam de invoer van FSC-gecertificeerde tuinmeubelen toe.

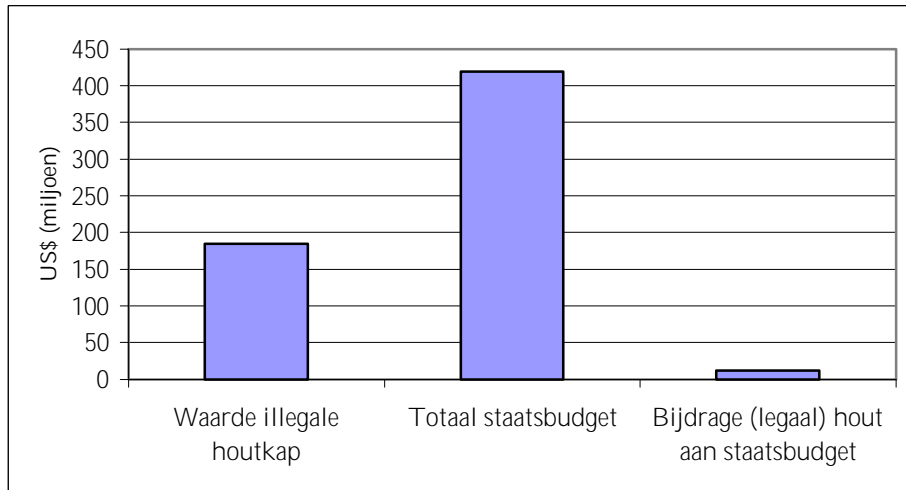
De illegale kap in Cambodja en illegale export naar Thailand en Vietnam heeft groteske vormen aangenomen. De FAO citeert cijfers van de Universiteit van Shinshu waaruit blijkt dat de illegale houtexport van Cambodja naar Thailand en Vietnam tussen 1992 en 1996 met eenderde toenam tot bijna 1 miljoen kubieke meter³⁴ (ter vergelijking: dit komt overeen met de totale Nederlandse houtproductie). In Thailand en Vietnam wordt illegaal Cambodjaans hout door talloze tuinmeubelfabrieken verwerkt en uitgevoerd naar, onder meer, Nederlandse tuinmeubelgroothandels.³⁵

Bestemming	1992	1995	1996
Thailand	378.000	893.855	910.000
Vietnam	250.000	Onbekend	35.000

Tabel 4.2 De bestemming van in Cambodja illegaal gekapt hout (in m3)

94% illegaal.
Kosten: US\$ 185 miljoen

Volgens Global Witness is de waarde van in Cambodja illegaal gekapt hout minimaal US\$ 185 miljoen. Het nationale budget van Cambodja bedroeg in 1997 US\$ 419 miljoen, en daarvan was slechts US\$ 12 miljoen van de houtsector afkomstig!³⁶ Uit deze cijfers blijkt dat 94% van de totale waarde van de houtkap in Cambodja gebaseerd is op illegaal gekapt hout.

Figuur 4.4 De bijdrage van de legale houtproductie aan het staatsbudget van Cambodja 1997 vergeleken met de waarde van illegaal gekapt hout.

In 1996 kondigde Cambodja een verbod op de export van stammen af, maar illegale export naar Thailand, Vietnam en Laos ging onverminderd door. Global Witness traceerde tijdens veldonderzoek tussen november 1999 en april 2000, 130.000 kubieke meter illegaal hout, en stelt dat het werkelijke volume hout dat in deze periode illegaal werd gekapt minstens twee keer zo groot is. Bij de illegale kap zijn bedrijven uit Maleisië en Taiwan betrokken. Ruim de helft van het getraceerde hout werd naar Thailand en Vietnam geëxporteerd.³⁷ Naast deze landen importeert Nederland ook niet-gecertificeerde tuinmeubelen uit Maleisië.

Officiële NGO controleur

In 1999 werd de Engelse NGO Global Witness door de buitenlandse donoren van Cambodja, zoals de Wereldbank, DFID (UK) en AusAid (Australië) aangewezen als de externe en onafhankelijke instantie voor de controle op de uitvoering van de hervormingen in het bosbeheer in Cambodja.³⁸ Dergelijke controle is echter zeer riskant. Zo werd een medewerker van de bosbouwdienst in het noordoosten van Cambodja kort geleden nog door verdachte houtkappers

doodgeschoten, en raakte een medewerker van de milieudienst ernstig gewond, toen zij trachtten vier boten met hout te stoppen.³⁹

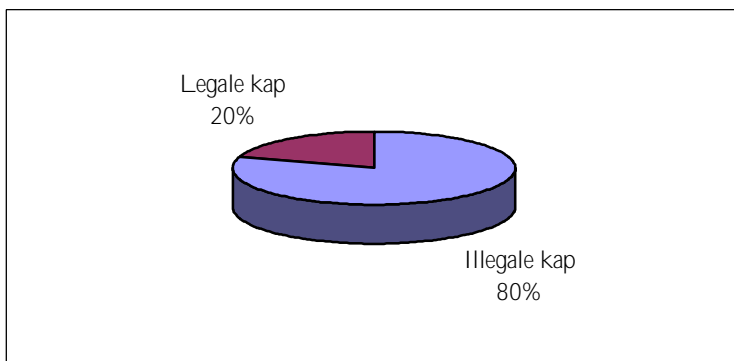
4.4 Brazilië

Invoer neemt af

In 1999 importeerde Nederland 92.000 kubieke meter (rhe.) tropisch hout uit Brazilië. Nederlandse bedrijven importeren onder meer massaranduba, cambara, sapupira, tauari en jatobá uit Brazilië. Deze soorten worden toegepast in de woning en waterbouw en het interieur (meubelen, parket). Sinds enkele jaren worden deze soorten ook met het FSC-keurmerk op de markt gebracht. Brazilië is op dit moment de belangrijkste Nederlandse leverancier van tropisch FSC-hout maar desondanks nam de totale invoer van Braziliaans hardhout in 1999 ten opzichte van 1998 met 10% af.⁴⁰

80% illegaal

Volgens de Braziliaanse minister van Milieuzaken in de Amazone, Mary Allegretti, blijkt uit recente analyses dat in 1998/99 1,7 miljoen hectare Braziliaans Amazonebos verloren ging, hoofdzakelijk door illegale kap.⁴¹ Het Ministerie van Milieu (IBAMA) schat dat 80% van het hout dat in het Amazonewoud wordt gekapt van illegale oorsprong is.⁴² Het bosareaal dat bij daarbij gemoeid is, wordt geschat op minstens 600.000 tot 800.000 hectare.

Figuur 4.5 De herkomst van in Brazilië gekapt hardhout

Volgens Friends of the Earth Amazonia (FoE-AP) voldoen de meeste bosbeheerplannen van Braziliaanse houtbedrijven niet aan de wetgeving. De enkele beheersplannen die legaal worden uitgevoerd zijn demonstratieprojecten of uitzonderingen op de regel.⁴³

Kosten: US\$ 1,2 miljard

Door de illegale kap en illegale houthandel gaat, volgens rapporten in de Braziliaanse media, US\$ 1,2 miljard per jaar aan de Braziliaanse staatskas voorbij.⁴⁴

De controle door het Braziliaanse milieu ministerie IBAMA is de laatste jaren aangescherpt al wordt nog steeds een klein deel van de boetes daadwerkelijk betaald.

“Omdat wij weinig kunnen doen om het aanbod (van illegaal hout) te stoppen, is het aan de mensen uit de Eerste Wereld de vraag te stoppen”

José Lutzenberger, voormalig Minister van Milieu Brazilië.

In 1996 riep Brazilië zelf een moratorium af op de uitgifte van nieuwe kapvergunningen voor mahonie en virola. Dit moratorium is tot op heden van kracht. De controle van houtkapbedrijven blijft echter een moeizame zaak: **IBAMA** heeft gemiddeld slechts één inspecteur voor een gebied ter grootte van 4 miljoen hectare (ruimschoots het oppervlak van heel Nederland).⁴⁵

“Het Greenpeace Effect”

Een tweejarig onderzoek door Greenpeace naar de illegale kappraktijken in de Braziliaanse Amazone leidde tot invallen in opslagplaatsen, miljoenenboetes en het intrekken van tientallen kapvergunningen door de overheid. In Brazilië staan deze acties onderhand bekend als “het Greenpeace Effect”.

Ook in Europa dringt het Greenpeace Effect door. Engelse houtimporteurs hadden het gerenommeerde British Museum en meubelfabrikant Heals ervan verzekerd dat het door hen geleverde hout uit duurzaam beheerde bossen afkomstig was. Het Braziliaans plaatmateriaal was

echter afkomstig van de bedrijven Amaplac en Eidai do Brasil. Het eerste bedrijf, afkomstig uit Maleisië, is al drie keer beboet voor bezit van illegaal geproduceerde stammen. Eidai, een Japans bedrijf, werd recentelijk nog voor een kleine drie miljoen gulden beboet. Een Eidai medewerker werd gearresteerd na een poging om een IBAMA stafid met een koffer met 1 miljoen gulden in cash om te kopen.⁴⁶ Tussen april 1998 en oktober 1999 kreeg Eidai 15 boetes en is daarmee het meest beboete bedrijf in Pará. Eidai do Brasil is ook leverancier van plaatmaterialen aan de Nederlandse houtmarkt.

4.5 Rusland

Nederlandse invoer neemt toe

In 1999 importeerde Nederland 684.000 kubieke meter (rhe.) hout uit de voormalige USSR. Daarnaast werd 64.000 m³ rhe. cellulose uit Rusland ingevoerd.⁴⁷ Naast de directe invoer wordt Russisch hout ook via Scandinavië en de Baltische Staten naar Nederland gehaald. De bulk van het ingevoerde Russisch hout is vuren en grenen, dat met name in de bouw wordt verwerkt.

Russisch hout is in Nederland in opkomst, met name het Siberisch lariks wordt vanwege de lage prijs steeds vaker voor gevelbekleding toegepast. Het lariks dat met het FSC-keurmerk op de Nederlandse markt verkrijgbaar is, is uitsluitend uit inlandse bossen afkomstig.

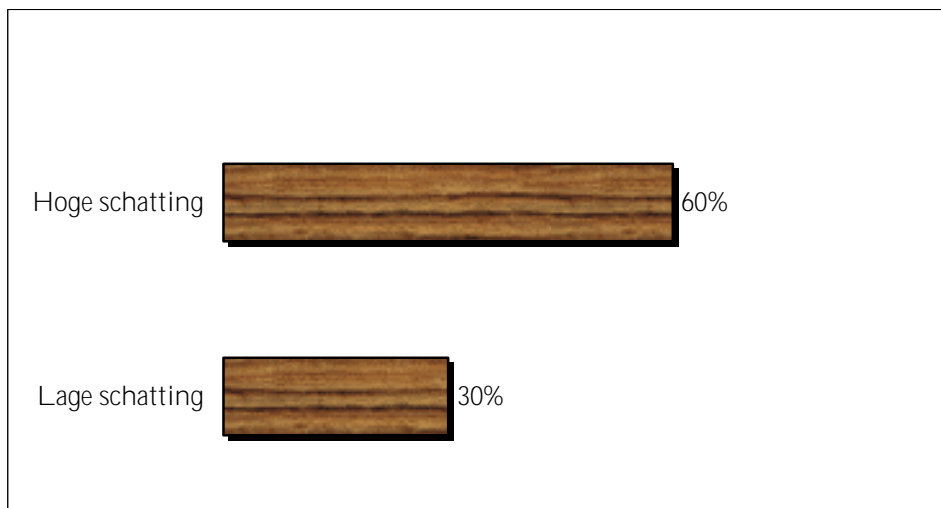
Grootschalige corruptie

Illegale ("maffia") praktijken zijn door heel Rusland problematisch.⁴⁸ Na uitvoerig veldonderzoek publiceerden Friends of the Earth Japan en twee Russische milieuorganisaties kortgeleden het rapport "Plundering Russia's Far Eastern Taiga". Het rapport citeert het Centrum voor Internationale en Strategische Studies in Rusland waarin wordt gesteld dat 25-40% van alle bedrijven in Rusland corrupt zijn. De schaduw economie heeft een waarde van ongeveer 40% van het Russisch BNP en illegale houtkap en houtexporten vormen een groot deel van de schaduw economie in het Russisch Verre Oosten en Siberië.⁴⁹

In Rusland zelf wordt deze situatie door het bedrijfsleven zelf ook niet onder stoelen of banken geschoven. Victor Doroshenko, algemeen directeur van Primorskleprom, de grootste houtkapmaatschappij in Primorsky:

"Zeker 40 tot 50% van het Russisch hout wordt tegen dumprijzen en met contracten waarmee is geknoeid aan de landen van de Pacific Rim verkocht."⁵⁰

Om cash inkomsten te verwerven ontwikkelden de districtskantoren van de Russische bosbouwdienst (leskhozy) zich tot de meest actieve houtkappers en organisatoren van illegale kap van Russisch eiken, essen en Korea pine. De leskhozy behoren tot dezelfde bosbouwdienst die verantwoordelijk is voor het bosbeheer en het monitoren van de houtkap.⁵¹

Figuur 4.6 Het geschatte aandeel hout in diverse delen van Rusland waarvan de productie en handel niet aan de regelgeving voldoet (illegale kap, corruptie, geknoei met papieren. Schattingen op basis van de tekst).

Volgens het hierboven genoemde rapport zijn de boetes in het Russische Verre Oosten en Siberië zo laag, dat het voor de bedrijven voordeliger is met de illegale praktijk door te gaan en nu en dan de boetes te betalen.

Europees Rusland

In Europees Rusland is de situatie niet beter. Enige jaren geleden werd 30 tot 50% van het hout dat in de deelstaat Karelië werd geproduceerd illegaal door Russische, Finse en Zweedse bedrijven verhandeld. Er werd minstens 140% meer hout geproduceerd dan aan de autoriteiten werd gerapporteerd. Door het vervalsen van documenten loopt de overheid jaarlijks naar schatting 15 miljoen roebel (US\$ 2.6 miljoen) mis.⁵²

Volgens de Finnish Nature League (FNL) en het Taiga Rescue Network (TRN) zijn de Russische autoriteiten niet bij machte om de milieuregelgeving te handhaven. Dientengevolge is het overtreden van milieuregels in de Russische bosbouw eerder regel dan uitzondering. Bovendien is bij 60% van de houtexporten van Europees Rusland naar Finland corruptie gemoeid.⁵³

4.6 Kameroen

Nederlandse invoer neemt toe

De Nederlandse import van tropisch hout uit Kameroen bedroeg 153.000 m³ rhe. in 1999, een toename van 16% ten opzichte van 1998.⁵⁴ Nederland importeert vooral azobé uit Kameroen, maar ook Afrikaans mahonie (sipo en sapeli) en afrormosia.

Ondanks de directe betrokkenheid van het Europese bedrijfsleven in het bosbeheer in Kameroen is nog geen enkele concessie onder aantoonbaar duurzaam beheer gebracht. Er is dus geen FSC-hout uit Kameroen voorhanden.

Grootschalige overtredingen

Uit onderzoek van de Kameroenese overheid in 1999 blijkt dat de meeste grote, doorgaans Europese, houtbedrijven in Kameroen betrokken zijn bij illegale activiteiten. Studies van het Ministerie van Milieu en Bossen (MINEF) wezen uit dat slechts 1 van de 26 onderzochte bedrijven voldoet aan de minimale eisen voor bosbeheer. De rest maakt zich schuldig aan diverse overtredingen, waaronder houtkap buiten de eigen concessie, houtkap onder minimaal vereiste stamdiameters en onvolledige labelling van stammen ter ontduiking van belasting.⁵⁵

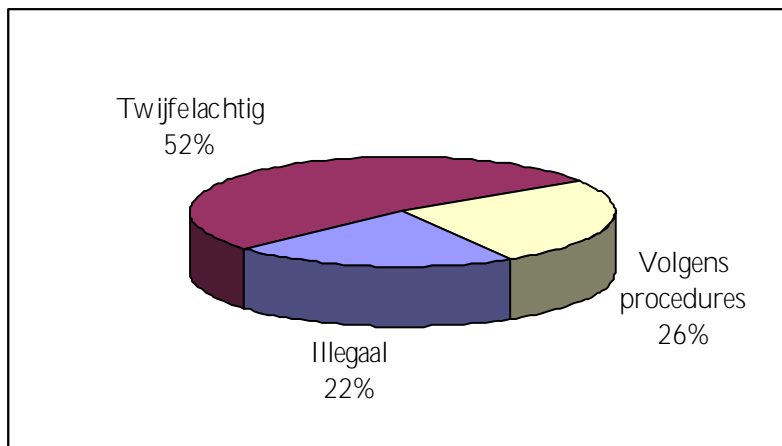
Kosten: 6-8 miljoen gulden/jaar

Waar MINEF bedrijven betraft op illegale activiteiten volgt vaak een financiële transactie van het bedrijf naar de overheid, zonder dat een proces-verbaal opgemaakt wordt (waardoor de overtreding officieel niet geregistreerd wordt).⁵⁶ Als gevolg van illegale kap ontving de overheid van Kameroen tussen 1992 en 1995 slechts de helft van de belastingsinkomsten (zie tabel 4.3).

Jaar	Totale inkomsten uit belastingen (houtsector)		Geschatte inkomstendervingen (houtsector)		Gederfde inkomsten als % van geraamde inkomsten
	Miljard CFA	Miljoen gulden	Miljard CFA	Miljoen gulden	
1992-1993	1,53	5,1	1,80	6,0	118%
1993-1994	2,49	8,3	2,40	8,0	96%
1994-1995	2,60	8,7	2,60	6,7	100%
1995-1996	4,11	13,8	n.b.	n.b.	n.b.

Tabel 4.3 Economische verliezen door fraude in de houtindustrie van Kameroen (1992-1996).⁵⁷

Ook bij de uitgifte van nieuwe concessies in 1997 gingen opnieuw grote bedragen aan de staatskas van Kameroen voorbij. De nieuwe bosbouwwet van Kameroen (1994) bepaalt dat een grote houtkapconcessie (maximaal 200.000 ha.) alléén wordt verleend aan de hoogste bidder. Uit onderzoek van Global Forest Watch blijkt echter dat van de in 1997 verleende vergunningen eenderde de hoogste bidder niet werd gegund. Was dit wel het geval geweest, dan waren de overheidsinkomsten ruim 2,5 keer zo hoog geweest.⁵⁸

Figuur 4.6 Onregelmatigheden in de uitgifte van grote kapconcessies in Kameroen.⁵⁹

Van de 23 grote kapconcessies die in 1997 onder de regelgeving van de nieuwe bosbouwwet van Kameroen werden uitgegeven bleek de uitgifte van vijf concessies (22%) niet aan de regels te voldoen, bij de uitgifte van twaalf concessies (52%) kunnen vragen worden gesteld. Slechts zes concessies werden volgens de procedures uitgegeven (zie figuur 4.6). In 1997 waren nog niet alle oude kapvergunningen verlopen. Uit onderzoek van Global Forest Watch blijkt dat er bij minstens 56% van de vergunningen sprake is van illegale activiteiten.⁶⁰

Een andere recente studie, gefinancierd door de Wereld Bank, bevestigt dat de overheid van Kameroen (nog steeds) miljoenen dollars misloopt door frauduleuze praktijken en illegale kap. Volgens de studie voldoet in meerdere bosrijke regio's het beheer van de zogenaamde kleine concessies ('vente de coupes') in 90% van de gevallen niet aan de wet.⁶¹

De kleine concessiehouders zijn belangrijke leveranciers van stammen aan de grotere concessiehouders, die in de regel in de handen zijn van Europese bedrijven. Ook deze maken zich schuldig aan illegale houtkap:

"Recente overheidsrapporten onthulden dat meerdere Europese houtbedrijven waaronder het Franse RC Coron, SIBAF (Bolloré), Thanry dochters (SAB, SEBC en CFC), het Italiaanse SEFAC en het Nederlandse bedrijf Wijma (als subcontractor van COFA) allen betrokken waren bij illegale kap."⁶²

Een casestudy naar het Libanese bedrijf Hazim (SFH) toont welke vrijheden de houtbedrijven zich in Kameroen veroorloven. SFH is bezig een zagerij op te zetten nabij de

grens van het Dja Nationaal Park, een *World Heritage Site* waaraan ook "RTR-gelden" zijn besteed. SFH heeft in dit gebied geen eigen kapconcessie maar exploiteert deze voor het bedrijf SFDB. Het Ministerie van Milieu en Bossen (MINEF) inspecteerde in december 1999 de SFDB concessie en ontdekte dat Hazim zich schuldig maakte aan het kappen van ondermaatse bomen. SFH kapte tevens zonder beheersplan en zonder de vereiste bosinventaris. De eigenaar van de concessie kreeg een boete van 11 miljoen CFA (fl. 369.000) opgelegd. Volgens Greenpeace arriveerde de laatste maanden het hout van Hazim in de havens van Spanje, Engeland, Frankrijk, België, Duitsland en Nederland.⁶³

CITES en afrormosia

In 1999 ontdekte Greenpeace België illegale handel in de houtsoort afrormosia (*Pericopsis elata*) in de haven van Zeebrugge. Afrormosia is een bedreigde boomsoort. Handelaren die afrormosia importeren en verhandelen moeten, volgens de richtlijnen voor appendix II van de Convention on International Trade in Endangered Species (CITES) beschikken over een CITES-vergunning, een exportvergunning en een importvergunning. Het Belgische Ministerie van Landbouw confisqueerde de partij afrormosia (640 m3) die door importeur Vandercastele aan de markt werd aangeboden.⁶⁴

Uit het Houtadresboek van 2000 blijkt dat in Nederland afrormosia door 34 houtagenten en –importeurs wordt aangeboden, waaronder Vandercastele. In het Houtadresboek bieden Nederlandse bedrijven meerdere houtsoorten aan die op de CITES-lijsten staan vermeld, waaronder Palissander (13 bedrijven bieden 'diverse soorten palissander' aan. Rio palissander, *Dalbergia nigra*, staat op CITES Lijst I; de handel in deze soort is verboden.). Verder bieden 19 bedrijven alerce aan (*Fitzroya cupressoides* staat op CITES Lijst I; handel verboden).⁶⁵

5 Maatregelen

5.1 WCFSD

WCFSD roept op tot maatregelen

Na een wereldwijde consultatieronde concludeerde de World Commission on Forests and Sustainable Development (WCFSD) in 1999 dat de corrupte praktijken in de bosbouw het meest wijdverbreide en het meest excessieve probleem was waarmee de Commissie werd geconfronteerd.⁶⁶

De Commissie stelde vast dat overheden door illegale kap en – handel miljarden aan belastingsinkomsten derven en dat waardevolle natuurlijke hulpbronnen ernstig worden uitgemijnd, en dat het probleem onvoldoende wordt erkend. De WCFSD stelt de volgende maatregelen voor inzake illegale en corrupte praktijken in de bosbouwsector voor:

- Het voorschrijven van gedragscodes voor houtbedrijven die consistent zijn met de natuurbeschermingsdoelen, duurzaamheid, equity en transparantie.
- Het instellen van boetes voor het niet naleven van de vastgestelde standaarden.
- Het naleven van sociale en ethische accounting praktijken van houtbedrijven.⁶⁷

5.2 De G8

G8: onderzoek

In een gezamenlijk communiqué namen de regeringsleiders van de G8 en Rusland zich voor te onderzoeken hoe de illegale houtkap en de inkoop van illegaal hout in consumentenlanden, bevochten moet worden. In 1998 verklaarden de regeringsleiders:

“ Illegale kap berooft nationale en regionale overheden, boseigenaren en lokale gemeenschappen van substantiële inkomsten en diensten, schaadt ecosystemen, verstoort houtmarkten en bosinventarisaties en werkt duurzaam bosbeheer tegen. Internationale handel in illegaal geoogst hout, inclusief transfer pricing, onderrapportage en andere illegale praktijken, verergeren het probleem. Betere informatie over de omvang van het probleem is een voorwaarde voor het ontwikkelen van praktische en effectieve tegenmaatregelen” .⁶⁸

Afgelopen juli namen de regeringsleiders van de G8 zich voor:

“ Wij zullen onderzoeken hoe illegale houtkap het bestreden moet worden, waarbij ook gekeken wordt naar exporten en inkooppraktijken” .⁶⁹

5.3 Engeland

Engeland neemt maatregelen

In navolging van de G8 bijeenkomst stelde de Engelse minister van Milieu Michael Meacher begin augustus 2000 in het Parlement:

“ Illegale houtkap is schadelijk voor zowel het milieu als de samenleving. Het vermindert overheidsinkomsten, vernietigt de bestaansbasis van het arme deel van de bevolking en bevordert in sommige gevallen zelfs gewapende conflicten. Het is contraproductief wetten in het buitenland te helpen uitvoeren zonder dat maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat hier illegaal geproduceerd hout wordt gebruikt” .

Minister Michael Meacher (Parlementaire toespraak)⁷⁰

Meacher kondigde aan dat Engeland de vrijwillige richtlijn voor milieuaspecten van houtinkoop gaat omzetten in een bindende regeling voor alle centrale overheidsdepartementen om te bevorderen dat hout en houtproducten uit duurzaam beheerde en legale bronnen worden ingekocht. ⁷¹

5.4 Zwitserland

Zwitserland: herkomst label

In Zwitserland overweegt het parlement een wet aan te nemen waarin wordt voorgesteld de herkomst van alle hout- en houtproducten op het product weer te geven.

5.5 Nederland?

~10-20% illegaal?

In 1999 importeerden Nederlandse bedrijven ruim 1,7 miljoen m³ r.h.e. uit Indonesië, Maleisië, Brazilië, Rusland en Kameroen (rondhout, zaaghout, geprofileerd hout, triplex).⁷² De invoer uit deze landen neemt de laatste jaren weer toe. Als wordt verondersteld dat in 1999 tussen de 40% en 75% van het hout uit Indonesië, Maleisië, Brazilië, Rusland en Kameroen niet met zekerheid legaal werd geproduceerd of werd verhandeld, dan zou ongeveer 10-20% van de totale niet-gecertificeerde Nederlandse houtimport van illegale herkomst zijn. Het aandeel FSC-hout en Verklaringen-hout van Stichting Keurhout in de totale import was ongeveer 3%.⁷³

Voorloper – achterloper

Het Regeringsstandpunt Tropisch Regenwoud van 1991 liep ver vooruit op de recente uitspraken van de G8 en de Engelse Regering. Het Nederlands beleid was er immers op gericht vanaf 1995 alléén hout uit duurzaam beheerde bronnen te betrekken. Het zekerstellen van legale productie en – handel van het ingevoerde hout is daarbij immers een eerste vereiste.

Anderzijds kwam illegale houtkap in het RTR niet aan de orde en werd op dit terrein van de houthandel geen inspanning verlangd.

Witwassen aan de grens

Nederland heeft geen regelgeving die, ter ondersteuning van overheidsbeleid in de producentenlanden, gericht is op het beëindigen van de invoer van illegaal gekapt en verhandeld hout. Met uitzondering van een handjevol CITES-soorten kunnen Nederlandse importeurs zonder enig risico hout invoeren dat van illegale bronnen afkomstig is, omdat dit volgens de Nederlandse wet legaal wordt ingevoerd. In feite wordt illegaal hout aan de Nederlandse grens "witgewassen".

De Nederlandse overheid is internationaal koploper waar het gaat om financiering van bescherming van tropische bossen. Het financieren van de bescherming van nationale parken in de producentenlanden wordt echter ondermijnd als het hout dat illegaal in deze parken wordt gekapt door Nederland (en andere landen) zondermeer op de markt wordt toegelaten.

Maatregelen nodig

Naast de milieuschade, sociale conflicten en de economische schade die illegale houtproductie en – handel in de producentenlanden aanricht, ondermijnt de invoer en het gebruik van illegaal hout de marktpenetratie van gecertificeerd hout. Door illegale praktijken ontvangt de houtsector 'onverdiende inkomsten'. Wereldwijd gaat het om miljarden dollars per jaar. Omdat illegaal hout zondermeer mag worden ingevoerd, hebben houtimporteurs en bosbeheerders minder belang bij gecertificeerd, duurzaam bosbeheer. Zo wordt ook de uitvoering van het RTR ondermijnd. Omdat illegaal en legaal geproduceerd hout voor de consument niet te onderscheiden is, houdt de consument onbewust een markt voor illegaal hout in stand.

De voor de hand liggende maatregel is de Nederlandse houtsector te verplichten de consument te informeren over de herkomst van het hout waarbij helder is of het ingevoerde en geleverde hout afkomstig wel of niet uit duurzaam (dus legaal) beheerd bos afkomstig is. De eerste stap naar verantwoorde houtinkoop is in kaart te brengen wat de uiteindelijke herkomst van het hout is.

Aanbeveling: leverancierslijsten Zolang het overgrote deel van de ingevoerde hout- en papierproducten, niet uit gecertificeerde bron afkomstig is, wordt voorgesteld dat importeurs de bron van hout en papier tot op het niveau van het bos onderzoeken en jaarlijks extern geverifieerde lijsten publiceren van de herkomst van het ingevoerde hout en papier. Aan de hand van de uitkomsten kunnen overheidsinstellingen en NGOs in Nederland en de productielanden de importeurs concreet adviseren over bij eventuele problemen of kansen voor duurzaam bosbeheer.

Transparantie in de houthandel Moderne bedrijfsvoering is transparant en de basis voor duurzaamheid. Milieurapportage en certificering zijn volop in ontwikkeling. Weliswaar zijn voor het verzamelen van de gegevens de nodige investeringen van bedrijven vereist, in feite mag deze inspanning sowieso worden verwacht in het kader van de uitvoering van het RTR.

Karteren herkomst: haalbare kaart Het eerste grote bedrijf in de wereld dat de herkomst van het te verkopen hout volledig in kaart bracht is de Engelse bouwmarktketen B&Q. Houtbedrijven die het onderzoek herhaaldelijk tegenwerkten, werden door B&Q als leverancier geschrapt. Het bedrijf ondervond vooral medewerking van haar leveranciers en ruim twee jaar later kon een leverancierskaart worden gepubliceerd.

Tegenwoordig kan de herkomst van hout sneller en goedkoper worden bepaald. Volgens SGS Forestry in Oxford is het technisch haalbaar en betaalbaar om de herkomst van het hout tot op het niveau van het bos vast te stellen.⁷⁴

Zouden bedrijven stellen dat het publiceren van brongegevens de Nederlandse concurrentiepositie bedreigt, dan mag van deze bedrijven worden verwacht dat zij dit onomstotelijk hard maken, opdat eventuele compensatiemaatregelen kunnen worden overwogen. De vraag is echter of dat nodig is, want sommige houtimporteurs vermelden hun leveranciers gewoon in de vakliteratuur en op hun websites.

Aanbeveling: houtlabelling en Behalve het RTR biedt ook ander beleid een kader voor het

consumentenvoorlichting

invoeren van maatregelen gericht op consumenteninformatie. De Ontwerp Resolutie van de Commission on Sustainable Development voor Consumentenbescherming van de Verenigde Naties⁷⁵ stelt dat overheden hoge standaarden voor ethisch gedrag dienen aan te moedigen en consumenten toegang dienen te geven tot voldoende informatie opdat zij in staat gesteld worden goed geïnformeerde keuzes voor producten te kunnen maken. Deze beleidslijn wordt van toepassing op de Nederlandse houtsector als:

- hout waarvan de herkomst en duurzame productie door onafhankelijke derden is vastgesteld met een groen label aan de consument wordt aangeboden en
- hout waarvan niet onomstotelijk is vastgesteld dat het uit legaal en duurzaam beheerde bossen afkomstig is, van een rood label wordt voorzien.

Literatuur

AP 2000. Protecting the Amazon as a Market Strategy. Associated Press 11 april 2000.

Barr, Chr. 2000. Will HPH Reform Lead to Sustainable Forest Management? Questioning the Assumptions of the "Sustainable Logging" Paradigm in Indonesia.

BBC 2000. Amazon Tree Loss Continues. BBC News Online 12 april 2000.

Callister, D. 1992. Illegal Tropical Timber Trade: Asia-Pacific. Traffic Oceania.

Cotton, C. 1999. Buying Destruction. A Greenpeace Report for Corporate Consumers of Forest Products

Cotton, C. et al 2000. Against the Law. The G8 and the Illegal Timber Trade. Greenpeace International.

CSD 1999. Draft Resolution: Expansion of the United Nations Guidelines on Consumer Protection to Include Sustainable Consumption. Commission on Sustainable Development. www.un.org/esa/sustdev/cpp14.htm (bekeken op 19 april 2000).

DPA 2000. Indonesia Fails to Halt Illegal Logging. 27 juli 2000.

EI 2000. Illegal Loggers Now Bolder, Activists Say. Environment Indonesia 24 februari.

EIA 1996. Corporate Power, Corruption & The Destruction of the World's Forests. Environmental Investigation Agency.

EIA 1999. Illegal Logging – The Hidden Threat to Forests. Environmental Investigation Agency.

EIA/Telapak 1999. The Final Cut. Illegal Logging in Indonesia's Orangutan Parks.

ENN 2000. Illegal Logging, Rising Consumption Threaten Russian Forests. Environmental News Network, 24 juli 2000.

ENS 2000. UK Government Cuts Purchase of Illegal Timber. Environment News Service 9 augustus 2000.

FAO 1998. Asia-Pacific Forestry Towards 2010. Report of the Asia-Pacific Forestry Sector Outlook Study.

Fernandez, J. 2000. Rumble in the Jungle. Agenda Malaysia.

Friends of the Earth Amazonia 1996. Forest Management at Loggerheads. 1996 Update on Illegal Logging in the Brazilian Amazon. Cut and Run Project. Vol. 1.

GFW 2000. An Overview of Logging in Cameroon. Global Forest Watch/World Resources Institute.

Glastra, R. 1999. Cut and Run. Illegal Logging and Timber Trade in the Tropics. Friends of the Earth International.

Global Witness 1998. Going Places. Cambodia's Future on the Move.

Global Witness 1999. Made in Vietnam. Cut in Cambodia. How the Garden Furniture Trade is Destroying Rainforests

Global Witness 2000. Chainsaws Speak Louder than Words.

Greenpeace 2000. Backgrounder on Illegal Logging in Cameroon by Lebanese Company Hazim. 21 juli.

Greenpeace Brasil persbericht 2 september 1996.

Guardian 2000. Trail of Rainforest Wood from the Amazon to the High Street. The Guardian, 23 juli 2000.

Houtadresboek 2000. Nijgh Periodieken.

HW 2000. Houtwereld, 17 februari 2000.

HW 2000. Marktverkenning Tropisch Hardhout. Houtwereld, 20 maart 2000.

HW 2000. Marktverkenning Tropisch Hardhout. Houtwereld, 11 mei 2000.

HW 2000. Marktverkenning Tropisch Hardhout. Houtwereld, 10 augustus 2000.

IHT 2000. Indonesian Military Pushes for Bigger Role. International Herald Tribune. 26 mei 2000.

IHT 2000a. Where Forests Disappear. Illegal Loggers Defy Conservationists in Cambodia. International Herald Tribune. 24 augustus.

JP 2000. Logging Companies Ready to Share Revenues with Locals. Jakarta Post, 25 maart.

Konijnendijk, C. 1999. Intermediate Evaluation of Progress in Achieving Netherlands Year 2000 Objective for Sustainable Forest Management. European Forest Institute.

May, E. 1999. At the Cutting Edge. The Crisis in Canada's Forests. Sierra Club.

MINEF 1999 . Rapport de la Mission d'Evaluation des Progres Realises sur Les Concessions Forestieres (UFA) attribuees en 1997 dan la Province de l'Est. Ministere de l'Environnement et des Forets. Republique du Cameroun.

Mulyadi Oleh AT 2000. Pasokan dan Permintaan Kayu Bulat di Indonesia. Departemen Kehutanan dan Perkebunan dan Indonesia-UK Tropical Forest Management Programme. Paper presented at CGI Meeting in Jakarta 26 januari 2000.

NST 1993. Sabah Looses Millions. New Straits Times 15 mei 1993.

Newell, J. en A. Lebedev 2000. Plundering Russia's Far Eastern Taiga. Illegal Logging, Corruption and Trade. BROCC, FoE-Japan en PERC.

Ngouffo, R. 1997. Illegal Logging and Timber Trade in Cameroon: Background and Consequences. Cut and Run Project vol. 2. Enviro-Protect en Friends of the Earth International.

Ovaskainen, O. et al 1999. The Finnish Forestry Industry in Russia. On the Thorny Path Towards Ecological and Social

Responsibility. The Finnish Nature League en Taiga Rescue Network.

PERC en FoE-Japan 1997. Summit Highlight Russian Enviro Issues. Press release.

PNA 2000. Report Calls for Proper Management of Cameroon's Forests. Panafrican News Agency 19 juni 2000.

Rijksen, H. en E. Meijaard 1999. Our Vanishing Relative. The Status of Wild Orang Utans at the Close of the Twentieth Century. Stichting Tropenbos.

SSG 1998. Forestry in Sabah. Status, Policy and Action. Sabah State Government.

Salim, E. en O. Ullsten 1999. Our Forests, Our Future. Report of the World Commission on Forests and Sustainable Development.

Sizer, N. en D. Plouvier 2000. Increased Investment and Trade by Transnational Logging Companies in Africa, the Caribbean and the Pacific: Implications for the Sustainable Management and Conservation of Tropical Forests. WWF en World Resources Institute.

TRN 1997. Taiga News. Taiga Rescue Network. Oktober 1997.

TRN 2000. Illegal Logging and Trade Endanger Russian Forests. Taiga Rescue Network.

TT 2000. Illegal Logging Threatens Trade Stability. Tropical Timbers 15 (1) 2000.

UCBD 1998. European Imports of Tropical Timber. Union pour le Commerce des Panneaux en Bois.

UCBD 1999. European Imports of Tropical Timber. Union pour le Commerce des Panneaux en Bois.

Verbelen, F. 1999. Roofbouw in de Regenwouden van Kameroen en de Rol van de Belgische Houthandel. Greenpeace België.

Wakker, E. 1993. Handboek Tropische Houtsoorten:
Bedreigde Boomsoorten op de Nederlandse Houtmarkt.
Vereniging Milieudefensie.

Wakker, E. et al 2000. Goed Hout! in de Markt. De
Beschikbaarheid van FSC-hout op de Nederlandse Markt.
AIDEnvironment.

Eindnoten

¹ Callister 1992.

² Uitgedrukt in waarde (US\$ 5,16 miljard in 1995). FAO 1998.

³ Ten aanzien van de officiële statistieken het volgende: Voor onderzoek naar de werkelijke herkomst van hout hebben de cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) steeds minder waarde. De laatste 10 jaar zijn de CBS statistieken steeds verder geaggregeerd, waardoor bijvoorbeeld niet langer onderzocht kan worden of rondhout wordt ingevoerd uit landen waar de export van rondhout verboden is. Hetzelfde geldt voor houtsoorten, hoewel er op dit terrein enige jaren geleden wel degelijk onregelmatigheden optraden (Wakker 1993). Het CBS maakt ook geen onderscheid tussen duurzaam en niet-duurzaam geproduceerd hout. Andere statistiekbureaus, zoals UBCD en Eurostat, kennen dezelfde beperkingen. In opdracht van de Internationale Tropisch Hout Organisatie (ITHO) heeft Stichting Bos en Hout (SBH) in 1995 diepgaander, en dus belangrijk, onderzoek verricht naar de invoer van tropische houtsoorten maar omdat het onderzoek werd uitgevoerd op basis van projectfinanciering is het gestopt. Overigens gaven de SBH cijfers alleen inzicht in de per land ingevoerde tropische houtsoorten. Er werd geen inzicht gegeven in de daadwerkelijke herkomst van het hout.

⁴ Konijnendijk 2000; In 1999 was het aandeel FSC-hout 4% van het totale beschikbare volume timmerhout in Nederland. Het aandeel FSC-hout in de houtimport bedroeg 1% van het totaal. Zie Wakker et al 2000.

⁵ Cijfer aangehaald door EIA 1996; Glastra 1999.

⁶ Salim en Ullsten 1999; EIA 1996.

⁷ Tree DNA Could Aid Fight against Illegal Logging. In: Cotton 1999. In Ontario verloor de Provinciale Overheid een rechtszaak omdat het provinciale bosbedrijf illegaal kapte in een gebied ter grootte van België. Wildlands League in: EIA 1999. Zie voor meer informatie over Canada ook: May 1999.

⁸ Cijfers 1998: UCBD; cijfers 1999: CBS. De stijging is aanzienlijk groter als in de cijfers van 1999 ook de invoer van geprofileerd hout als zaaghout wordt meegerekend. Er is dan sprake van een verdubbeling van de import. Nederland importeerde 18.000 m³ r.h. hout uit Singapore. Dit hout is vooral uit Indonesië en Maleisië afkomstig. De groei in import kan schijnbaar zijn omdat voor 1998 en 1999 van verschillende bronnen moesten worden gebruikt. De cijfers van het UCBD zijn structureel lager dan andere bronnen, zoals de ITHO. Het verschil wordt niet veroorzaakt door omrekening in rondhout equivalenten.

⁹ CBS in: HW 2000, 10 augustus.

¹⁰ Mulyadi Oleh AT 2000.

¹¹ Antara/Asia Pulse 10 maart 2000.

¹² Mulyadi Oleh AT 2000.

¹³ EIA 1996; EI 2000; EIA/Telapak 1999.

¹⁴ Zie o.a. Rijksen en Meijaard 1999; EIA/Telapak 1999.

¹⁵ Zie EIA/Telapak 1999.

¹⁶ DPA 2000. In het gebied wordt onderzoek verricht naar een zeldzame subsoort van de orangutan die gereedschap gebruikt.

¹⁷ EIA/Telapak 1999.

¹⁸ JP 2000.

¹⁹ Enige jaren geleden voldeed 84% van de zgn. HPH-concessiehouders niet aan de regels voor heraanplant. Jakarta Post in: EIA/Telapak 1999.

²⁰ Barr 2000.

²¹ TT 2000; Cotton et al 2000.

²² Cijfers 1998: UCBD; cijfers 1999: CBS. De stijging is aanzienlijk groter als in de cijfers van 1999 ook de invoer van geprofileerd hout als zaaghout wordt meegerekend. Er is dan sprake van een verdubbeling van de import.

²³ HW 2000 #15.

²⁴ Zie ook: Malaysian Timber Council (www.mtc.org/my).

-
- ²⁵ Op basis van export data van de Malaysian Timber Council (www.mtc.org/my). Het volume Verklaringen hout dat in 1999 werd ingevoerd werd geschat op 90.000 m³ rhe.
- ²⁶ NST 1993; Callister 1992; Salim, E. en O. Ullsten 1999.
- ²⁷ FAO 1998.
- ²⁸ Sizer en Plouvier 2000.
- ²⁹ FAO 1998.
- ³⁰ Vgl. FAOSTAT Database. www.apps1.fao.org
- ³¹ IHT 2000.
- ³² Zie: SSG 1998. Ook het Nederlandse vaktijdschrift Houtwereld rapporteerde eerder dit jaar herhaaldelijk over de schaarste aan hout in Sabah en de grote hoeveelheden Indonesisch hout die in de havenstad, Tawau, in Sabah opgeslagen liggen.
- ³³ Fernandez 2000.
- ³⁴ FAO 1998.
- ³⁵ Zie Global Witness 1999; Global Witness 1998.
- ³⁶ Global Witness 1999; Global Witness 1998.
- ³⁷ Global Witness 2000.
- ³⁸ Persbericht Global Witness 2 december 1999.
http://www.oneworld.org/globalwitness/press/pr_991202b.html
- ³⁹ IHT 2000a.
- ⁴⁰ Cijfers 1998: UCBD; cijfers 1999: CBS.
- ⁴¹ AP 2000; BBC 2000.
- ⁴² In: Cotton et al. 2000.
- ⁴³ Friends of the Earth Amazonia 1996.
- ⁴⁴ Greenpeace Brasil persbericht 2 september 1996.
- ⁴⁵ Cotton et al 2000.
- ⁴⁶ Guardian 2000.
- ⁴⁷ Cijfers: CBS.
- ⁴⁸ TRN 1997; PERC en FoE-Japan 1997.
- ⁴⁹ Newell en Lebedev 2000; ENN 2000.
- ⁵⁰ In: Newell en Lebedev 2000.
- ⁵¹ Rees, M. 2000.
- ⁵² BISNIS in: EIA 1999.
- ⁵³ Ovaskainen et al 1999.
- ⁵⁴ Cijfers 1999: CBS. Volgens UCBD importeerde Nederland in 1998 132.000 m³ rhe. uit Kameroen.
- ⁵⁵ MINEF 1999.
- ⁵⁶ Verbelen 1999. Zie ook: GFW 2000; Sizer en Plouvier 2000; Ngouffo 1997.
- ⁵⁷ In: Verbelen 1999. Omrekening naar gulden op basis van wisselkoers na de devaluatie van de FCFA (1CFA – 0,0335 NGL).
- ⁵⁸ GFW 2000.
- ⁵⁹ GFW 2000; PNA 2000.
- ⁶⁰ GFW 2000.
- ⁶¹ Greenpeace 2000.
- ⁶² Greenpeace 2000.
- ⁶³ Greenpeace 2000. SFBD = Société Forestri re de Dja et de la Boumba.
- ⁶⁴ Cotton et al 2000.
- ⁶⁵ Houtadresboek 2000. Nijgh Publicaties. Daarnaast wordt ‘swietenia mahonie’ door 18 bedrijven aangeboden. Sinds 1997 staan drie *swietenia* soorten staan op CITES lijsten II en III. Verder bieden vijftien bedrijven pakhout aan. Sinds 1992 staan de boomsoorten die pakhout voortbrengen, *Guinacum sanctum* en *G. officinale*, op CITES lijst II.
- ⁶⁶ Salim en Ullsten 1999.
- ⁶⁷ Salim en Ullsten 1999
- ⁶⁸ Sectie VI en punt 10 en 11 van het G8 Actie Programma m.b.t. Bossen.
- ⁶⁹ Vertaling uit het Engels: www.g8kyushi-okinawa.go.jp/e/documents/commu/html
- ⁷⁰ ENS 2000.
- ⁷¹ ENS 2000.

⁷² De directe invoer bedroeg 1,512 miljoen m³ rhe. Bij dit volume werd 10% opgeteld ter compensatie van hout uit deze landen dat via andere landen naar Nederland werd geëxporteerd.

⁷³ Verondersteld wordt dat Nederlands een evenredig aandeel illegaal hout invoert als in het land wordt geproduceerd. Het minimum 40% en maximum 75% illegale productie en handel werd gebaseerd op de gegevens in hoofdstuk 4. De gekozen range is een schatting. Het volume dat niet direct uit de genoemde landen werd ingevoerd werd weer van de totale invoer afgetrokken. In 1999 importeerde Nederland ongeveer 90.000 m³ rhe. Verklaringen-hout (niet duurzaam, herkomst wel bekend) en 100.000 m³ rhe. FSC-hout (aantoonbaar duurzaam geproduceerd, herkomst bekend). Het totale volume Verklaringen-hout en FSC-hout werd afgetrokken van de totale invoer van rondhout, gezaagd hout, fineer en triplex in 1999. Als bron voor de invoer van 1999 werden CBS cijfers gebruikt. In de schatting is het aandeel illegaal hout uit andere landen (bijvoorbeeld Gabon, Canada, de Baltische Staten, Suriname, Ghana) niet meeberekend.

⁷⁴ Ruth Nussbaum, SGS Forestry. Pers. comm. 17 augustus 2000.

⁷⁵ CSD 1999.